

za radnu snagu, iako su se otkupljene količine mleka smanjile. U pogledu radne snage Skoplje pokazuje najbolji rezultat jer je, i pored toga što je povećalo otkup mleka u 1955. godini, troškove za radnu snagu smanjilo.

S obzirom da ostali troškovi nisu specificirani već globalno uneseni, ne može se na osnovu toga doneti nikakav zaključak.

Nastojanja mlekaru za poboljšanjem rada i smanjenjem troškova režije ogleda se u razlici cena između otkupnih cena mleku i cene koštanja proizvođača. Na osnovu ove razlike dolazi se do ovih zaključaka: kod Beograda imamo povećanje troškova režije u 1955. godini za 0,47 din po 1 lit. Ovo je povećanje posledica smanjenja kapaciteta rada u 1955. godini; kod Zagreba povećanje troškova režije još je veće i iznosi 2,41 din po 1 lit. Ovde se ne bi moglo poverovati da je ovo povećanje došlo samo usled smanjenog kapaciteta. Na ovo povećanje morali su uticati i ostali faktori ekonomske i organizacione prirode.

Ukoliko se na osnovu ove razlike u ceni mogu donositi izvesni zaključci, onda se kod Ljubljane ispoljava izvesna zakonomernost u poslovanju. Analogno povećanju kapaciteta imamo opadanje troškova režije. Ista zakonomernost se ogleda i kod Skoplja, samo što je smanjenje troškova režije još veće (2,93 din). Neosporno i ovde se ne može pretpostaviti da je do smanjenja troškova režije došlo samo zbog povećanja prometa i povećanog kapaciteta.

Kod Novog Sada i Županje imamo suprotnu pojavu. Pored toga što je došlo do smanjenja prometa mleka u toku 1955. godine smanjili su se i troškovi režije, i to kod Novog Sada za 5,86 din i Županje 2,82 din. Ovakvi primeri ukazuju na izvesnu nezakonomernost u finansiskom poslovanju. U preduzeću u kome se svakodnevno diskutuje o poboljšanju rada, povećanju produktivnosti i racionalnom korišćenju radne snage, voznog parka itd., teško se može pretpostaviti da se za tako kratko vreme može postići tolika ušteda u troškovima proizvodnje, pa makakva se reorganizacija sprovela.

Iznoseći ovu površnu analizu o troškovima otkupa mleka i pasterizacije želeli smo da ukažemo da dosadnji način knjiženja i obračuna troškova otkupa i obrade mleka u konzumnim mlekarima ne daje mogućnosti uvida u ekonomsko-finansisko poslovanje preduzeća. Stoga je neophodno potrebno da sve konzumne mlekarne obavezno pređu na jedinstveni način evidentiranja troškova po vrstama i mestima kako bi se mogli bolje analizirati, pratiti i upoređivati. Takva obaveza je već predviđena u propisima o knjigovodstvu.

Ing. Mema Stambolić, Kranj

DA LI JE RENTABILNA UPOTREBA KONCENTRATA ZA PREHRANU KRAVA MUZARA?

Često se govori, da su mekinje ili drugi koncentрати skupi i da je zbog toga proizvodnja mlijeka nerentabilna. Istina je, da je ta proizvodnja često nerentabilna, ali ne zbog cijene mekinja, nego zbog nedovoljne proizvodnje stočne hrane na samom imanju. Nedostatak dobre stočne hrane proizvedene na samom imanju ne mogu zamijeniti skupe mekinje ili drugi koncentрати. Primjerima iz prakse dokazat ćemo to.

Kravi je potrebna za život i određenu proizvodnju mesa ili mlijeka odgovarajuća količina hranjivih tvari, koje ona dobiva preko stočne hrane. Dio te hrane, koji je kravi potreban za rad unutrašnjih organa: pluća, srca, bubrega,

raznih žlijezda i t. d. nazivamo *uzdržna krma*. Drugi dio hrane krava upotrebi za proizvodnju mesa, mlijeka, jaja, vune, i to je t. zv. *proizvodna krma*.

Priznati njemački učenjak prof. *Oskar Kellner* utvrdio je prije 60 godina pri ishrani volova, s koliko kg čistog škroba možemo zamijeniti 100 kg neke druge stočne hrane, pa da u tijelu životinje postignemo isti rezultat. To je nazvao *škrobna vrijednost* (š. v.). Tako je kasnije određena š. v. za svaku vrstu stočne hrane. Na pr. vrlo dobro livadsko sijeno ima š. v. 34, a dobro sijeno crvene djeteline ima š. v. 40. To znači, da bi u tijelu životinje 100 kg livadskog sijena dalo isti rezultat kao 34 kg čistog škroba ili 100 kg sijena crvene djeteline kao 40 kg škroba.

U raznim knjigama o ishrani domaćih životinja naći ćemo u tabelama izračunano, koliko 1 kg neke stočne hrane ima kg suhe tvari, dkg probavljive bjelanjčevine i dkg škrobne vrijednosti. Isto tako naći ćemo, koliko na pr. krava, koja je teška 500 kg, a proizvodi na dan 5 kg mlijeka i 3,5% masti, treba za svoj život i proizvodnju kg suhe tvari, dkg bjelanjčevine i dkg š. v.

Hajde da sad sastavimo nekoliko dnevnih obroka i pogledajmo njihovu rentabilnost!

Evo *krmne norme* (dnevne količine hrane izražene u š. v., količini probavljive bjelanjčevine i suhe tvari) za kravu tešku 500 kg, koja proizvodi 5 kg mlijeka sa 3,5% masti:

10—13 kg suhe tvari 55 dkg probavljive bjelanjčevine 425 dkg š. v.

Imamo li na samom imanju samo stočnu repu i dobro livadsko sijeno, sastavili bismo ovakav dnevni obrok:

	kg suhe tvari	dkg probavljive bjelanjč.	dkg. š. v.
12 kg stočne repe	1,68	4,80	96
8 kg liv. sijena	6,80	36,00	272
Ukupno:	8,48	40,80	368
Norma:	10—13	55,00	425
Nedostatak:		14,20	57

Prije svega nedostatak bjelanjčevine i škrobne vrijednosti možemo podmiriti kupovinom mekinja.

+ 1,5 kg mekinja	1,30	15	68
Ukupno:	9,78	55,80	436

Obrok od 12 kg repe, 8 kg sijena i 1,5 kg mekinja bio bi potpuno dovoljan za proizvodnju 5 kg mlijeka

Koliko bi stajao seljaka takav obrok, kad bi na imanju proizveo repu po 3 Din, sijeno po 6 Din i kupio mekinje po 22 dinara?

12 kg repe po 3 Din	= 36 Din
8 kg sijena po 6 Din	= 48 Din
1,5 kg mekinja po 22 Din	= 33 Din

117 : 5 = 23,4 Din za 1 kg mlijeka

Ako seljak umjesto kupovine mekinja proizvodi na svom imanju sijeno crvene djeteline, onda bi nedostatak bjelančevina u obroku podmirio sa 1,5 kg crvene djeteline, i obrok bi bio ovakav:

+ 1,5 kg crvene djeteline	1,28	15	60
Ukupno:	9,76	55,40	428

U takvom dnevnom obroku bilo bi u dovoljnoj količini i suhe tvari, bjelančevine i š. v. Sada bi hrana za 1 kg mlijeka stajala:

12 kg repe po 3 Din	= 36 Din
9,5 kg sijena po 6 Din	= 57 Din
	<hr/>
	93 : 5 = 18,60 Din

Na taj način smanjili bismo proizvodnjom stočne hrane na samom imanju troškove ishrane po 1 kg mlijeka za 4,80 Din (23,4 na 18,6) ili drugim riječima: upotreba mekinja pri maloj mliječnosti (5 kg mlijeka na dan) poskupljuje nam 1 kg mlijeka za 4,80 dinara.

Pogledajmo jedan primjer iz prakse! Dobar stočar iz Gornjih Brnikov (kotar Kranj) Kepic Jože ima 10 goveda i od toga 8 krava, odnosno 6 krava muzara (na dan pohoda 3. II. 1956.). Svaki dan daje u mljekaru preko svoje zadruge 50 kg mlijeka. Krave su teške prosječno 500 kg i daju na dan prosječno 10 kg mlijeka. On je u dnevnom obroku davao 15 kg kravske repe, 15 kg postrne repe, 10 kg livadskog sijena i 3 kg zobene slame. Pogledajmo takav obrok!

	kg suhe tvari	dkg probavljive bjelanč.	dkg. š. v.
15 kg krav. repe	1,35	3	67,5
15 kr postrne repe	2,10	6	120,0
10 kg livad. sijena	8,50	45	340,0
3 kg zobene slame	2,55	3	54,0
Ukupno:	14,50	57	581,0
Norma:	11—15	80	550,0
		— 23	+ 31

U gornjem obroku vidimo nedostatak bjelančevina (23 dkg) suhe tvari je u dovoljnoj količini, a š. v. je suviše (31 dkg). Odnos između š. v. i bjelančevina nije zgodan za kravu sa 10 kg mlijeka na dan.

Takav obrok stoji:

30 kg postrne i kravske repe po 3 Din	= 90 Din
10 kg livad. sijena po 6 Din	= 60 Din
3 kg zobene slame po 2 Din	= 6 Din

156 : 10 = 15,6 Din za 1 kg mlijeka.

Kepic Jože se već orijentirao na proizvodnju mlijeka za trg i preudesio je proizvodnju na svome imanju u tom pravcu. Morao bi proizvoditi više bjelančevinaste krme na pr. sijeno crvene djeteline. U tom bismo slučaju sastavili dnevni obrok ovako:

	kg suhe tvari	dkg probavlj. bjelanč.	dkg š. v.
10 kg kravske repe	1,40	4	80
20 kg postrne repe	1,80	4	90
5 kg livad. sijena	4,45	22,5	170
5 kg sijena djetel.	4,25	50	200
3 kg zobene slame	2,55	3	54
Ukupno:	14,25	83,5	594

Sada bismo imali u obroku dovoljno probavljive bjelančevine, i odnos između š. v. i bjelančevina bio bi zgodan za takvu proizvodnju mlijeka.

Koliko bi sada stajao takav obrok?

30 kg postrne i kravske repe po 3 Din =	90 Din	
10 kg sijena po 6 Din	= 60 Din	
3 kg zobene slame po 2 Din	= 6 Din	
		156 : 10 = 15,60 Din za 1 kg mlijeka.

A sada na kraju pogledajmo jedan primjer velike mliječnosti na pr. 15 kg mlijeka na dan.

Dodamo li gornjemu obroku 2 kg mekinja, imali bismo ovaj obrok:

+ 2 kg mekinja	1,74	20	90
Ukupno:	15,99	103,5	684

Norma:

za kravu 500 kg			
i 15 kg mlijeka 3,5%	12—16	105	675

Takav bi obrok zadovoljio proizvodnju 15 kg mlijeka, a prehrambeni troškovi po 1 kg mlijeka iznosili bi:

$$156 + (2 \times 22) = 200 : 15 = 13,33 \text{ Din}$$

Gornji primjer nam pokazuje, da je upotreba koncentrata rentabilna samo pri velikoj mliječnosti. Pa i u tom bismo primjeru u slučaju dovoljne proizvodnje sijena crvene djeteline mogli zamijeniti mekinje sa 2 kg sijena. Tada bi obrok bio ovakav:

+ 2 kg sijena od crvene djeteline	1,70	20	80
Ukupno:	15,95	103,5	674

I taj bi obrok potpuno odgovarao proizvodnji 15 kg mlijeka, a prehrambeni troškovi za 1 kg mlijeka iznosili bi sada:

30 kg kravske i postrne repe po 3 Din	=	90 Din
12 kg sijena po 6 Din	=	72 Din
3 kg slame po 2 Din	=	6 Din
		<hr/>
		168 : 15 = 11,2 Din

Iz svega iznesenog vidi se, da treba proizvoditi što više stočne hrane na samom imanju, i to prije svega bjelanjčevinaste hrane. Tada ne ćemo pitati, kakva je cijena koncentrata, a samu proizvodnju mlijeka bismo pojeftinili. Ne možemo li na samom imanju proizvesti dovoljne količine stočne hrane, koncentratu isplatit će nam se samo u slučajevima veće mliječnosti i tada, ako je osnovna krma dovoljno kvalitetna, da nam krava nije gladna i da je ne hranimo korovima, umjesto dobrim sijenom. Svaki rad oko poboljšanja livade i pašnjaka bit će nam bogato naplaćen.

Z A N A Š E S E L O

O NJEZI I DRŽANJU KRAVA

Opće je poznato, da krava uglavnom proizvodi mlijeko prema tome, kako se hrani. Narod kaže: »Krava doji na gubec«. Usto i drugi faktori utječu na proizvodnju mlijeka, tako na pr. pravodobno zasušenje krava (6—8 sedmica prije teljenja), bolja prehrana za vrijeme zasušenja (stvaranja rezerve hranjivih tvari), pravilno i potpuno izmuzivanje, njega, držanje i t. d.

Kod nas u mnogim krajevima premalo se pažnje obraća njezi i držanju krava, jako to utječe na njihovo zdravlje, otpornost i proizvodnju.

Dok krava živi na paši, izvrgnuta je suncu, vjetru i kiši, pa joj ne treba redovno njegovati kožu. Ali, ako se drži u staji, onda je to potrebno. Ako je koža onečišćena, to sprečava njenu funkciju. Kroz kožu se izlučuje znoj (ljeti se tako regulira tjelesna temperatura), loj, zatim neke rudne tvari, pa mokraćevina i škodljive tvari. Životinja u maloj mjeri kroz kožu diše, a bit će da koža izlučuje također u krv neke svoje sastavine kao što to čine i druge žlijezde u tijelu (štitaca, hipofiza i t. d.). Odatle proizlazi, da je za zdravlje stoke, koja se pretežno drži u staji, potrebno redovito njegovati kožu, t. j. čistiti je, jer time povećavamo njenu funkciju, izmjenu tvari, primanje hrane, pa tako i proizvodnju. Kod stajskog

držanja slegne se na koži i među dlakama prašina, dijelovi obamrle kože, balega, pa znoj i loj, i tako se začepuju šupljine u koži (pore). Na tako zamazanoj koži razmnažaju se razne klice i nametnici (uši i šugavci), koji uznemiruju životinju, a to nepovoljno djeluje na proizvodnju. Zato je potrebno krave kad se pretežno drže u staji, redovito svakog dan najmanje jedamput čistiti. Grube nečistoće (ostaci balege), ako ih ne možemo oprezno češagijom ukloniti, valja najprije oprati, a onda, kad se osuše, valja cijeli trup četkom očistiti; osim toga prije svake mužnje valja posebnu pažnju obratiti čistoći stražnjeg dijela krave i vimena. Ako se pojave kožni nametnici, valja ih tamniti.

Za vrijeme stajskog držanja valja krava-ma pregledati i papke. Ako su prerasli, valja ih skratiti.

Staju smatramo skloništem protiv neвременa bilo to zimi ili ljeti. Stoci valja omogućiti da bude što više vani, bilo to na paši ili u ispustu.

Kad smo prisiljeni kravu držati u staji, moramo joj dovoditi dovoljno čistog zraka. Stoga mora staja biti zračna i svijetla, a ležaj za kravu udoban, čist i suh.

Veliki broj proizvođača misli, da u staji znoj mora biti jako povišena temperatura. Radi toga u seljačkim gospodarstvima će-